

NGUYỄN THỊ CẨM BÍCH

MODULE MN

20

**PHƯƠNG PHÁP
DẠY HỌC TÍCH CỰC
TRONG GIÁO DỤC
MẦM NON**

A. GIỚI THIỆU TỔNG QUAN

Phương pháp dạy học là một trong những yếu tố quan trọng của quá trình dạy học. Để quá trình dạy học đạt được hiệu quả cao đòi hỏi phải có sự phối hợp hợp lý, thống nhất giữa hoạt động dạy của thầy và hoạt động học của trò. Hoạt động dạy học, một mặt phát huy đúng mức vai trò chủ đạo của thầy, mặt khác phải phát huy được tính tự giác, tích cực, sáng tạo, tự điều chỉnh hoạt động nhận thức của trò. Phương pháp dạy học là con đường, chìa khoá giúp người học tiếp cận kho báu tri thức nhân loại, là phương tiện để thầy và trò phát huy mọi khả năng học tập, nghiên cứu, sáng tạo. Tính kế thừa, phát triển của phương pháp dạy học là một minh chứng cho sự đổi thay sáng tạo trong nội dung và hình thức của phương pháp. Dạy học tích cực hoá người học, rèn luyện tư duy chủ động, tự chủ đang được coi là phù hợp với đổi mới phương pháp dạy học ngày nay. Các mô hình dạy học tiên tiến trên thế giới ngày càng chú trọng đến tính tích cực, tính cá thể hoá, chuyên biệt hoá trong dạy học nhằm phát huy vai trò, tư duy trí tuệ của người học.

Định hướng đổi mới phương pháp dạy và học đã được Đảng, Nhà nước, được Bộ Giáo dục và Đào tạo xác định trong Nghị quyết Trung ương 4 khoá VII (1/1993); Nghị quyết Trung ương 2 khoá VIII (12/1996); được thể chế hoá trong Luật Giáo dục 2005; được cụ thể hoá trong các chỉ thị của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

Cùng với sự đổi mới chung của giáo dục, giáo dục mầm non cũng có những đổi mới nhằm hình thành ở trẻ những năng lực chung, những nền tảng nhân cách ban đầu. Đổi mới trong giáo dục mầm non nhằm phát huy mạnh mẽ hơn vai trò chủ thể của trẻ để phát triển toàn diện nhân cách dưới sự hướng dẫn hợp lý của giáo viên.

B. MỤC TIÊU

- Củng cố, nâng cao hiểu biết về phương pháp dạy học tích cực, hiểu được bản chất, đặc điểm và ý nghĩa của phương pháp dạy học tích cực.
- Trình bày và phân tích được nội dung cơ bản của một số phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non.

3. Khi đổi mới phương pháp dạy học, cần lưu ý những vấn đề gì?

Bạn hãy đối chiếu những nội dung vừa viết ra với những thông tin dưới đây và tự hoàn thiện nội dung đã viết.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

1. Sự cần thiết đổi mới phương pháp dạy học

- * Đổi mới giáo dục đang diễn ra trên quy mô toàn cầu. Đầu tư cho giáo dục từ chỗ được xem như là phúc lợi xã hội chuyển sang đầu tư cho phát triển. Chính vì vậy, từ những nước đang phát triển đến những nước phát triển đều nhận thức được vai trò và vị trí hàng đầu của giáo dục, đều phải đổi mới giáo dục để có thể đáp ứng một cách năng động hơn, hiệu quả hơn, trực tiếp hơn những nhu cầu phát triển của chính mỗi quốc gia và hoà nhập với thế giới. Bối cảnh trên tạo nên những thay đổi sâu sắc trong giáo dục.

Quá trình giáo dục gồm các thành tố có liên hệ mang tính hệ thống với nhau bao gồm: mục tiêu giáo dục, nội dung giáo dục, hình thức tổ chức, phương pháp dạy học, phương tiện giáo dục, tiêu chí đánh giá... Trong đó, phương pháp dạy học là một khâu quan trọng của quá trình đó. Phương pháp dạy học phù hợp sẽ nâng cao được hiệu quả của việc dạy và học cũng như phát huy được khả năng tư duy, sáng tạo của người học. Do đó, đổi mới giáo dục trước hết là đổi mới phương pháp dạy học.

- * Đổi mới phương pháp dạy học dựa trên các cơ sở sau:

– Cơ sở pháp lí:

Trong những năm vừa qua, định hướng đổi mới phương pháp dạy và học đã được Đảng, Nhà nước, được Bộ Giáo dục và Đào tạo xác định trong Nghị quyết Trung ương 4 khoá VII (1/1993): “Phải khuyến khích tự học”, “áp dụng phương pháp dạy học hiện đại để bồi dưỡng cho học sinh năng lực tư duy sáng tạo, năng lực giải quyết vấn đề”. Nghị quyết Trung ương 2

khoá VIII (12/1996) tiếp tục khẳng định: “Phải đổi mới phương pháp giáo dục đào tạo, khắc phục lối truyền thụ một chiều, rèn luyện thành nếp tư duy sáng tạo của người học”. Nghị quyết số 40 năm 2000 của Quốc hội đã khẳng định phải đổi mới nội dung chương trình, sách giáo khoa, phương pháp dạy và học nhằm nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện thế hệ trẻ. Đổi mới phương pháp dạy học cũng đã được thể chế hoá trong Luật Giáo dục 2005 cũng như đã được cụ thể hoá trong các chỉ thị của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

– Cơ sở kinh tế – xã hội:

Đất nước ta đang trong thời kì công nghiệp hoá, hiện đại hoá với nền kinh tế nhiều thành phần theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Để thích ứng với cơ chế thị trường, chuẩn bị cho cuộc sống và công việc làm ngày càng tốt hơn, người học phải có sự chuyển biến mạnh mẽ về mục đích, động cơ, thái độ học tập. Người học sẽ ý thức được rằng học tập tốt trong nhà trường là hứa hẹn một tương lai tốt đẹp, sự thành đạt trong cuộc đời. Với một đối tượng như vậy, đòi hỏi nhà trường phải có sự chuyển biến tích cực, sự đổi mới về nội dung và phương pháp dạy học – giáo dục. Mặt khác, sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước đòi hỏi phải có những con người lao động có chất lượng cao, năng động, sáng tạo, có đủ sức giải quyết những vấn đề đặt ra trong thực tiễn phát triển của đất nước. Vì vậy, có thể nói đổi mới giáo dục nói chung, đổi mới phương pháp dạy học nói riêng là một vấn đề cấp bách hiện nay để nâng cao chất lượng giáo dục, đáp ứng yêu cầu mới của đất nước.

– Cơ sở tâm lí – giáo dục:

Việc học tập chỉ có kết quả khi người học tự xác nhận động cơ học tập đúng đắn, phát huy nội lực để tự phát triển chính mình. Nếu không có động cơ học tập và phát huy yếu tố cá nhân thì không thể có được kết quả học tập thành công. Nếu trong quá trình học tập, người học không tích cực suy nghĩ, tìm tòi, không có sự nỗ lực cao để tự chiếm lĩnh nền tri thức nhân loại, thì chỉ có thể tiếp thu được một phần nhỏ những gì thầy truyền thụ hoặc chỉ học như “con vẹt” mà không hiểu bản chất của tri thức đó.

Khối lượng tri thức của nhân loại qua các thời kì phát triển ngày càng đồ sộ, việc dạy học trong nhà trường không thể cung cấp được hết khối lượng tri thức đó. Mặt khác, trong thời đại khoa học công nghệ phát triển, con người có thể tìm kiếm thông tin bằng rất nhiều cách khác nhau, làm cho người ta không cần thiết phải nhớ hết tất cả các tri thức,

sự kiện... mà điều quan trọng là con người học cách học, tức là học cách tìm kiếm thông tin, xử lý và liên kết các tri thức có được, vận dụng những kiến thức đó vào giải quyết các vấn đề của cuộc sống thực tiễn một cách phù hợp và sáng tạo. Sự bùng nổ thông tin ngày nay khiến người ta phải nghĩ đến một chiến lược dạy học mới, nhằm phát huy vai trò chủ thể học của người học. Giáo viên là người tổ chức, hướng dẫn, khơi gợi hứng thú hoạt động. Thông qua hoạt động, người học lĩnh hội được tri thức, kĩ năng, hình thành thái độ, niềm tin, hệ thống giá trị mới.

Trẻ lứa tuổi mầm non là thời kì phát triển mạnh mẽ cả về thể chất, trí tuệ, cảm xúc. Trẻ tương tác tích cực với những gì diễn ra xung quanh chúng. Bản chất việc học ở trẻ em là thông qua sự bắt chước, khám phá, trải nghiệm, thực hành để hiểu về những sự vật, hiện tượng diễn ra xung quanh trẻ, đồng thời trẻ học cách biểu đạt những hiểu biết đó thông qua sự chia sẻ, trao đổi với bạn bè. Trên cơ sở đó, trẻ phát triển năng lực tư duy và sáng tạo. Trẻ tiếp thu kiến thức và hình thành các kĩ năng qua chơi, qua trải nghiệm (theo báo cáo tổng kết của UNICEF). Trẻ phát triển các khái niệm qua nhiều trải nghiệm phối hợp các giác quan. Chơi là hoạt động chủ đạo và là hình thức cơ bản giúp trẻ phát triển. Chính vì vậy, vai trò của giáo viên là khai thác các tình huống cũng như các vật liệu khác nhau để khuyến khích trẻ chơi, khuyến khích trẻ hoạt động cùng nhau. Đặc điểm tâm lí lứa tuổi này rất thuận lợi cho việc đổi mới phương pháp dạy học, đồng thời đặt ra yêu cầu phải đổi mới phương pháp dạy học cho phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ.

2. Những thay đổi căn bản của đổi mới phương pháp dạy học

Đổi mới phương pháp dạy học được hiểu là sử dụng các phương pháp dạy học theo cách mới, trong những điều kiện mới nhằm nâng cao chất lượng và hiệu quả dạy học. Hay nói một cách cụ thể hơn thì đổi mới phương pháp dạy học trong quá trình giáo dục là sử dụng các phương pháp dạy học một cách hợp lí nhằm phát huy được tính tích cực, chủ động, sáng tạo; phù hợp với đặc điểm phát triển và điều kiện thực tiễn của người học.

Tuy nhiên chúng ta cần hiểu, không có một phương pháp dạy học nào lại tuyệt đối phù hợp với mọi mục tiêu và nội dung dạy học. Mỗi phương pháp và hình thức dạy học có những ưu, nhược điểm và giới hạn sử dụng riêng. Đổi mới phương pháp dạy học không có nghĩa là phủ nhận hoàn toàn các phương pháp dạy học truyền thống và tuyệt đối hoá các phương pháp dạy học hiện đại. Việc phối hợp đa dạng các phương pháp và hình

thức dạy học trong toàn bộ quá trình dạy học là phương hướng quan trọng để phát huy tính tích cực và nâng cao chất lượng dạy học. Đối mới phương pháp dạy học cần khai thác những yếu tố tích cực của các phương pháp dạy học truyền thống; sử dụng chúng một cách hợp lý, có hiệu quả trong sự kết hợp hài hòa với các phương pháp dạy học hiện đại.

Bản chất của đổi mới phương pháp dạy học là "lấy người học làm trung tâm". Người dạy (giáo viên) thay vì chỉ truyền đạt tri thức, chuyển sang tổ chức các hoạt động phù hợp nhằm cung cấp cho người học phương pháp thu nhận thông tin một cách hệ thống, có tư duy phân tích và tổng hợp. Khi đó, người dạy phải hiểu được nhu cầu của người học cần gì và có thể học như thế nào hiệu quả nhất để cung cấp thông tin, định hướng mục tiêu học tập, tổ chức, hướng dẫn người học chủ động tư duy, nhận thức, thực hành, sáng tạo trong quá trình tiếp nhận tri thức. Điều này đòi hỏi người dạy phải tìm kiếm, lựa chọn các phương pháp giáo dục phù hợp với người học.

Trong giáo dục mầm non cũng vậy, đổi mới phương pháp dạy học không có nghĩa là phủ nhận những phương pháp dạy học cũ mà chính là quá trình vận dụng, phối hợp các phương pháp dạy học một cách phù hợp, phát huy hết những ưu điểm và khả năng có sẵn của các phương pháp dạy học truyền thống, đồng thời phối hợp các phương pháp đó trong quá trình tổ chức các hoạt động của trẻ một cách hợp lý, nhằm phát huy cao độ tính tích cực, chủ động, tư duy sáng tạo của trẻ.

3. Những điều cần lưu ý khi đổi mới phương pháp dạy học

- * Phương pháp dạy học được hiểu là cách thức, là con đường hoạt động chung giữa người dạy và người học trong những điều kiện dạy học xác định, nhằm đạt tới mục đích dạy học.

Phương pháp dạy học được xem xét dưới ba bình diện:

- Bình diện vĩ mô là quan điểm về phương pháp dạy học (dạy học hướng vào người học, dạy học phát huy tính tích cực...).

Quan điểm dạy học là những định hướng tổng thể cho các hành động phương pháp, trong đó có sự kết hợp giữa các nguyên tắc dạy học, những cơ sở lý thuyết của lý luận dạy học, những điều kiện dạy học và tổ chức cũng như những định hướng về vai trò của người dạy và người học trong quá trình dạy học. Quan điểm dạy học là những định hướng mang tính chiến lược, cương lĩnh, là mô hình lý thuyết của phương pháp dạy học.

- Bình diện trung gian là *phương pháp dạy học cụ thể* (phương pháp đóng vai, phương pháp thảo luận, phương pháp xử lý tình huống, phương pháp trò chơi...).

Ở bình diện này khái niệm phương pháp dạy học được hiểu là những hình thức, cách thức hành động của người dạy và người học nhằm thực hiện những mục tiêu dạy học xác định, phù hợp với những nội dung và điều kiện dạy học cụ thể.

Phương pháp dạy học cụ thể quy định những mô hình hành động của người dạy và người học.

- Bình diện vi mô là *kỹ thuật dạy học* (kỹ thuật chia nhóm, kỹ thuật giao nhiệm vụ, kỹ thuật đặt câu hỏi, kỹ thuật khăn trải bàn, kỹ thuật phòng tranh, kỹ thuật các mảnh ghép, kỹ thuật hoàn tất một nhiệm vụ...).

Kỹ thuật dạy học là những biện pháp, cách thức hành động của giáo viên trong các tình huống hành động nhỏ nhằm thực hiện và điều khiển quá trình dạy học.

Các kỹ thuật dạy học chưa phải là các phương pháp dạy học độc lập mà là những thành phần của phương pháp dạy học. Ví dụ, trong phương pháp thảo luận nhóm có thể sử dụng các kỹ thuật dạy học như: kỹ thuật chia nhóm, kỹ thuật khăn trải bàn, kỹ thuật các mảnh ghép...

- * Khi lựa chọn phương pháp dạy học cần lưu ý một số điểm sau:

- Phương pháp dạy học cần có *tính hệ thống*. Điều này đảm bảo cho tính liên thông đối với người học. Phương pháp phù hợp sẽ nâng cao được hiệu quả truyền đạt kiến thức của người dạy và mức độ tiếp thu của người học.
- Phương pháp dạy học cần có *tính tổ chức*. Đây là yêu cầu đảm bảo cho tính hệ thống được thực thi. Không có tính tổ chức thì tính hệ thống có thể bị phá vỡ. Tính tổ chức do các tổ chức giáo dục xây dựng.
- Phương pháp dạy học cần *xác định cụ thể đối tượng người học*. Người học là đa dạng cả về trình độ và lứa tuổi, khả năng tiếp thu, trình độ sẵn có. Vì vậy, cần có phương pháp dạy học cụ thể và phù hợp với từng đối tượng.
- Phương pháp dạy học phải *liên tục đổi mới*. Mặc dù đã có phương pháp phù hợp với từng đối tượng, nhưng khi các đối tượng đã có chuyển biến về năng lực tiếp thu thì không thể giữ mãi phương pháp đã áp dụng mà phải áp dụng phương pháp phù hợp với giai đoạn mới.

- Phương pháp dạy học *có tính kế thừa*. Yêu cầu này tránh cho người học không bị lúng túng khi tiếp nhận phương pháp dạy học mới lạ.
- Phương pháp dạy học *phù hợp với nội dung chương trình hiện tại*. Nội dung, chương trình hiện tại được xây dựng nhằm đảm bảo cho người học tiếp nhận được các tri thức phù hợp với sự phát triển kinh tế - xã hội, vì vậy nó cũng thay đổi theo sự phát triển đó. Mỗi nội dung, chương trình có thể có những yêu cầu riêng về phương pháp dạy học. Do đó cần tìm được các phương pháp dạy học phù hợp cho mỗi nội dung chương trình.

CÂU HỎI ĐÁNH GIÁ

- 1) Hãy chứng minh sự cần thiết phải đổi mới phương pháp dạy học. Các cơ sở của việc đổi mới phương pháp dạy học là gì?
- 2) Trình bày những thay đổi căn bản của đổi mới phương pháp dạy học.
- 3) Hãy chia sẻ những vấn đề cần lưu ý khi lựa chọn phương pháp dạy học ở nơi bạn dạy.

Nội dung 2

KHÁI QUÁT CHUNG VỀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TÍCH CỰC

Hoạt động 1. Tìm hiểu khái niệm và bản chất của phương pháp dạy học tích cực.

Bạn đã từng đọc tài liệu về phương pháp dạy học tích cực, đã từng sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non, hãy nhớ lại và viết ra suy nghĩ của mình bằng cách trả lời các câu hỏi sau:

1. Thế nào là phương pháp dạy học tích cực?

2. Bản chất của phương pháp dạy học tích cực là gì?

Bạn hãy đối chiếu những nội dung vừa viết ra với những thông tin dưới đây và tự hoàn thiện nội dung đã viết.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

1. Khái niệm phương pháp dạy học tích cực

- * Quá trình dạy và học gồm hai hoạt động có quan hệ hữu cơ với nhau:
 - Hoạt động dạy của giáo viên.
 - Hoạt động học của trẻ.

Cả hai hoạt động này đều diễn ra trong quá trình dạy học và có sự đan xen với nhau, nhằm đạt được mục đích giáo dục. Hoạt động học của trẻ chỉ có hiệu quả khi trẻ tích cực, chủ động, tự nguyện, tự giác tham gia vào quá trình học. Muốn được như vậy, trước hết trẻ phải hứng thú, có mong muốn được học, được tham gia vào hoạt động tìm hiểu, khám phá, lắng nghe hay thực hành... Giáo viên là người hướng dẫn trẻ cách học sao cho có hiệu quả. Ở đây, giáo viên không còn là người thuyết giảng, giảng giải, giải thích nội dung kiến thức mà là người tổ chức các hoạt động khác nhau cho trẻ: quan sát, chơi, thực hành, làm thực nghiệm, thí nghiệm, trải nghiệm; trao đổi chia sẻ với cô và bạn; biểu đạt những hiểu biết của mình bằng các cách khác nhau...

* Trong thực tế dạy học, mỗi phương pháp dạy học như quan sát, làm mẫu, hỏi đáp, giải thích, nêu vấn đề, thực hành... đều có những ưu và nhược điểm riêng nhưng tựu chung lại ít nhiều đều có khả năng sau:

- Phát huy tính tích cực, sáng tạo của người học.
- Tạo cơ hội cho người học tìm tòi, khám phá, trải nghiệm, phát triển tư duy.
- Tạo mối quan hệ giao tiếp giữa cá nhân với tập thể.
- Khuyến khích người học tích cực hoạt động cá nhân và hoạt động trong nhóm.
- Gắn việc học với thực tế cuộc sống, giúp người học hiểu bản chất của sự vật hiện tượng.
- Rèn luyện cách tự học, tự đánh giá, điều chỉnh bản thân...

Như vậy, phương pháp dạy học tích cực không phải là sự phủ nhận các phương pháp dạy học truyền thống. Phương pháp dạy học tích cực chính là việc sử dụng và phối hợp một cách khéo léo, hợp lý các phương pháp dạy học khác nhau nhằm phát huy tối đa hoạt động tích cực nhận thức và sự hợp tác của người học. Trong đó, người dạy là người tổ chức, định hướng, tạo điều kiện; người học là người thực hiện, “thi công”.

2. Bản chất của phương pháp dạy học tích cực

Bản chất của phương pháp dạy học tích cực chính là phát huy tính tích cực, tự giác nhận thức, chủ động và sáng tạo của người học khi chiếm lĩnh kiến thức:

- Lấy người học làm trung tâm. Giáo viên là “nhạc trưởng” định hướng, hỗ trợ, giải đáp, khuyến khích... người học.
- Phát huy tính chủ động sáng tạo của cả người dạy và người học.
- Phát huy tính năng động, khả năng thích ứng cao với môi trường.
- Tính hướng nội cao, phát huy khả năng tự do tư duy nhận thức và hành động.
- Tính kế thừa: kế thừa kỹ năng và phương pháp dạy học truyền thống thích hợp.
- Tính hiện đại: phương tiện, quan hệ với thế giới mới, tương quan trong hệ thống kinh tế tri thức toàn cầu.

Hoạt động 2. Tìm hiểu đặc điểm của phương pháp dạy học tích cực.

Theo bạn, phương pháp dạy học tích cực có những đặc điểm nào? Hãy viết ra những đặc điểm đó:

Bạn hãy đối chiếu những nội dung vừa viết ra với những thông tin dưới đây và tự hoàn thiện nội dung đã viết.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

1. Đặc điểm của phương pháp dạy học tích cực

Phương pháp dạy học tích cực có những đặc điểm cơ bản sau:

- *Dạy học thông qua tổ chức hoạt động học tập của người học*: Trong quá trình dạy học, giáo viên tổ chức nhiều hoạt động học tập. Người học tự khám phá những điều cần học qua các hoạt động học tập tích cực. Các hoạt động tích cực này xuất phát từ những tình huống thực tế, người học trực tiếp quan sát, trao đổi, giải quyết vấn đề từ đó nắm được những kiến thức mới. Trong phương pháp dạy học tích cực, người học – đối tượng của hoạt động “dạy”, đồng thời là chủ thể của hoạt động “học” – được cuốn hút vào các hoạt động học tập do giáo viên tổ chức và chỉ đạo. Thông qua đó, người học tự lực khám phá những điều mình chưa rõ chứ không phải thụ động tiếp thu những tri thức đã được giáo viên sắp đặt. Được đặt vào những tình huống của đời sống thực tế, người học trực tiếp quan sát, thảo luận, làm thí nghiệm, giải quyết vấn đề đặt ra theo cách suy nghĩ của mình, từ đó, nắm được kiến thức, kĩ năng mới, vừa nắm được phương pháp “làm ra” kiến thức, kĩ năng đó, không rập theo những khuôn mẫu sẵn có, được bộc lộ và phát huy tiềm năng sáng tạo.

Dạy theo cách này, giáo viên không chỉ đơn giản là truyền đạt tri thức mà còn hướng dẫn người học hành động và tổ chức môi trường học tập thích hợp. Chương trình dạy học phải giúp cho từng học sinh biết hành động và tích cực tham gia các chương trình hành động của cộng đồng.

- *Dạy học chú trọng phương pháp tự học:* Hoạt động của giáo viên không chỉ dừng lại ở việc tổ chức các hoạt động để người học tham gia vào các dạng hoạt động lĩnh hội tri thức mà còn có tác dụng định hướng giúp người học hình thành, rèn luyện phương pháp, thói quen tự học. Phương pháp dạy học tích cực xem việc rèn luyện phương pháp học tập cho học sinh không chỉ là một biện pháp nâng cao hiệu quả dạy học mà còn là một mục tiêu dạy học.

Trong xã hội hiện đại đang biến đổi nhanh với sự bùng nổ thông tin, khoa học, kĩ thuật, công nghệ phát triển như vũ bão thì không thể “nhồi nhét” vào đầu học sinh khối lượng kiến thức ngày càng nhiều như vậy. Do đó, phải quan tâm dạy cho học sinh phương pháp học ngay từ lứa tuổi mầm non và càng lên bậc học cao hơn càng phải được chú trọng.

Trong các phương pháp học thì tự học là phương pháp cốt lõi. Nếu rèn luyện cho người học có được phương pháp, kĩ năng, thói quen, ý chí tự học thì sẽ tạo cho họ lòng ham học, khơi dậy nội lực vốn có trong mỗi con người, kết quả học tập sẽ được nhân lên gấp bội. Vì vậy, ngày nay người ta nhấn mạnh mặt hoạt động học trong quá trình dạy học, nỗ lực tạo ra sự chuyển biến từ học tập thụ động sang tự học chủ động, đặt vấn đề phát triển tự học ngay trong trường học, không chỉ tự học ở nhà sau bài lên lớp mà tự học trong lớp học có sự hướng dẫn của giáo viên.

- *Tăng cường học tập cá nhân, phối hợp học tập hợp tác trong nhóm bạn bè:* Phương pháp dạy học tích cực một mặt căn cứ vào hứng thú, năng lực, nhu cầu của người học để lựa chọn nội dung và phương pháp dạy học phù hợp, mặt khác giáo viên cần tạo điều kiện để người học phát huy được năng lực bản thân đồng thời phát huy các mối quan hệ hợp tác với bạn. Trong một lớp học mà trình độ kiến thức, tư duy của học sinh không thể đồng đều tuyệt đối thì khi áp dụng phương pháp tích cực buộc phải chấp nhận sự phân hoá về cường độ, tiến độ hoàn thành nhiệm vụ học tập, nhất là khi bài học được thiết kế thành một chuỗi công tác độc lập.

Áp dụng phương pháp tích cực ở trình độ càng cao thì sự phân hoá này càng lớn. Việc sử dụng các phương tiện công nghệ thông tin trong nhà trường sẽ đáp ứng yêu cầu cá thể hoá hoạt động học tập theo nhu cầu và khả năng của mỗi học sinh.

Tuy nhiên, trong học tập, không phải mọi tri thức, kĩ năng, thái độ đều được hình thành bằng những hoạt động độc lập cá nhân. Lớp học là môi trường giao tiếp thầy – trò, trò – trò, tạo nên mối quan hệ hợp tác giữa các cá nhân trên con đường chiếm lĩnh nội dung học tập. Thông qua thảo luận, tranh luận trong tập thể, ý kiến mỗi cá nhân được bộc lộ, khẳng định hay bác bỏ, qua đó người học nâng mình lên một trình độ mới. Bài học vận dụng được vốn hiểu biết và kinh nghiệm sống của người thầy giáo.

Phương pháp học tập hợp tác được tổ chức ở cấp nhóm, tổ, lớp hoặc trường. Phương pháp được sử dụng phổ biến trong dạy học là hoạt động hợp tác trong nhóm nhỏ 4 đến 6 người. Học tập hợp tác làm tăng hiệu quả học tập, nhất là lúc phải giải quyết những vấn đề gay cấn, lúc xuất hiện thực sự nhu cầu phối hợp giữa các cá nhân để hoàn thành nhiệm vụ chung. Hoạt động theo nhóm nhỏ sẽ hạn chế hiện tượng ỷ lại của các thành viên. Đồng thời tính cách, năng lực của mỗi thành viên được bộc lộ, uốn nắn; tình bạn, ý thức tổ chức, tinh thần tương trợ lẫn nhau được phát triển. Mô hình hợp tác trong xã hội đưa vào đời sống học đường sẽ làm cho các thành viên quen dần với sự phân công hợp tác trong lao động xã hội.

Trong nền kinh tế thị trường đã xuất hiện nhu cầu hợp tác liên quốc gia; năng lực hợp tác trở thành một mục tiêu giáo dục mà nhà trường cần thiết phải chuẩn bị cho người học.

- *Kết hợp đánh giá của giáo viên với tự đánh giá của người học.* Giáo viên hướng dẫn và tạo điều kiện để trẻ tự đánh giá, tự điều chỉnh cách học. Trong dạy học, việc đánh giá học sinh không chỉ nhằm mục đích nhận định thực trạng và điều chỉnh hoạt động học của trò mà còn đồng thời tạo điều kiện nhận định thực trạng và điều chỉnh hoạt động dạy của thầy.

Trước đây, giáo viên giữ độc quyền trong công tác đánh giá. Trong phương pháp tích cực, giáo viên là người hướng dẫn học sinh phát triển kỹ năng tự đánh giá để tự điều chỉnh cách học. Liên quan với điều này, giáo viên cần tạo điều kiện thuận lợi để học sinh được tham gia đánh giá lẫn nhau.

Theo hướng phát triển các phương pháp tích cực để đào tạo những con người năng động, sớm thích nghi với đời sống xã hội, thì việc kiểm tra, đánh giá không thể dừng lại ở yêu cầu tái hiện các kiến thức, lặp lại các kỹ năng đã học mà phải khuyến khích trí thông minh, óc sáng tạo trong việc giải quyết những tình huống thực tế.

Với sự trợ giúp của các thiết bị kỹ thuật, kiểm tra đánh giá sẽ không còn là một công việc nặng nhọc đối với giáo viên, mà lại cho nhiều thông tin kịp thời hơn để linh hoạt điều chỉnh hoạt động dạy, chỉ đạo hoạt động học.

Từ dạy và học thụ động sang dạy và học tích cực, giáo viên không còn đóng vai trò đơn thuần là người truyền đạt kiến thức, mà trở thành người thiết kế, tổ chức, hướng dẫn các hoạt động độc lập hoặc theo nhóm nhỏ để người học tự lực chiếm lĩnh nội dung học tập, chủ động đạt các mục tiêu kiến thức, kỹ năng, thái độ theo yêu cầu của chương trình.

Hoạt động 3. Tìm hiểu ý nghĩa của phương pháp dạy học tích cực.

Qua những phần nghiên cứu trên, bạn đã hiểu được thế nào là phương pháp dạy học tích cực cũng như bản chất, đặc điểm của phương pháp dạy học tích cực. Vậy theo bạn, phương pháp dạy học tích cực có ý nghĩa như thế nào đối với người dạy và người học? Bạn hãy viết ra suy nghĩ của mình về vấn đề này.

Bạn hãy đối chiếu những nội dung vừa viết ra với những thông tin dưới đây và tự hoàn thiện nội dung đã viết.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

Phương pháp dạy học tích cực có ý nghĩa quan trọng đối với cả người dạy và người học:

- Phương pháp dạy học tích cực phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, sáng tạo của người học.
- Giúp người học phát triển cách học của mình, đặc biệt là phương pháp tự học.
- Phát huy được tinh thần hợp tác và tương trợ và tôn trọng lẫn nhau.
- Kích thích động cơ bên trong của người học, đem lại niềm vui, hứng thú cho người học.
- Tạo cơ hội cho người học phát triển kỹ năng, vận dụng kiến thức vào thực tiễn, hoà nhập, thích ứng với cuộc sống.
- Phát triển những phẩm chất cá nhân như tính kiên trì, lòng nhẫn nại, ý thức tập thể.

...

CÂU HỎI ĐÁNH GIÁ

- 1) Bạn hãy thiết kế một hoạt động giáo dục trong đó có vận dụng phương pháp dạy học tích cực. Trên cơ sở đó, trình bày những đặc điểm của phương pháp dạy học tích cực được vận dụng trong hoạt động và phân tích ý nghĩa của phương pháp dạy học tích cực đó.
- 2) Hãy tìm hiểu và trình bày thêm những ý nghĩa của phương pháp dạy học tích cực trong thực tế dạy học của bạn.

Nội dung 3

PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TÍCH CỰC TRONG GIÁO DỤC MẦM NON

Hoạt động 1. Tìm hiểu phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non.

Trên cơ sở những kiến thức chung về phương pháp dạy học tích cực đã trình bày ở nội dung 2, cùng với những hiểu biết và kinh nghiệm của

4. Ý nghĩa của phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non:

Bạn hãy đối chiếu những nội dung vừa viết ra với những thông tin dưới đây và tự hoàn thiện nội dung đã viết.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

1. Phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non

Phương pháp dạy học tích cực chính là việc sử dụng và phối hợp một cách khéo léo, hợp lí các phương pháp dạy học khác nhau nhằm phát huy tối đa hoạt động tích cực nhận thức và sự hợp tác của người học. Trong giáo dục mầm non cũng vậy, phương pháp dạy học tích cực không có nghĩa là gạt bỏ các phương pháp truyền thống, mà là sử dụng hợp lí và có hiệu quả các phương pháp dạy học truyền thống như: phương pháp trực quan (quan sát, xem tranh, ảnh, tham quan, xem phim hay băng hình...); sử dụng các giác quan vào khám phá sự vật hiện tượng (sờ mó, ngửi, nếm, nghe...); phương pháp dùng lời (kể chuyện, đàm thoại, trò chuyện, giải thích, nêu vấn đề, thảo luận, đặt câu hỏi, thuyết trình...); phương pháp thực hành, (dùng tình cảm, chơi trò chơi, làm bài tập, thí nghiệm, thực nghiệm, thực hành trải nghiệm, làm theo mẫu...). Mỗi phương pháp đều có những ưu việt riêng và chúng đều có các khả năng:

- Phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của trẻ.
- Tạo mối quan hệ giao tiếp giữa trẻ với trẻ, trẻ với giáo viên.
- Tạo cơ hội cho trẻ tìm tòi, khám phá, trải nghiệm, phát triển tư duy sáng tạo.
- Khuyến khích trẻ tích cực hoạt động cá nhân và hoạt động trong nhóm/lớp.

- Rèn luyện phương pháp tự học, tự đánh giá, tự điều chỉnh bản thân.

Như vậy, phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non không phải là một phương pháp hoàn toàn mới, mà chính là sự kế thừa và phát huy tối đa những ưu điểm và khả năng có sẵn của các phương pháp truyền thống, đồng thời phối hợp các phương pháp đó trong quá trình tổ chức các hoạt động của trẻ một cách hợp lý, nhằm phát huy cao độ tính tích cực, chủ động, tư duy sáng tạo của trẻ.

2. Bản chất của phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non

- Lấy trẻ làm trung tâm; chuyển trọng tâm từ hoạt động dạy của giáo viên sang hoạt động tìm tòi, khám phá, trải nghiệm của trẻ.
- Phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của trẻ và của giáo viên.
- Phát huy tính năng động, khả năng thích ứng với môi trường; tạo cơ hội phát triển các kĩ năng giao tiếp của trẻ.
- Kế thừa có phát triển kĩ năng và phương pháp dạy học truyền thống và ứng dụng các phương pháp dạy học hiện đại.
- Giáo viên cùng với trẻ khởi xướng các hoạt động, trẻ được khuyến khích tham gia tích cực vào quá trình giáo dục.
- Trẻ học chính qua chơi, khám phá, tìm hiểu, trải nghiệm với sự tham gia của các giác quan.
- Trẻ được chọn góc chơi, thảo luận với bạn, được vẽ, nặn, xây dựng hoặc cắt, dán làm ra sản phẩm do chúng sáng tạo chứ không phải do giáo viên làm hộ.
- Trẻ học từ trải nghiệm thực tế và gắn với cuộc sống thực. Do đó trẻ hiểu bản chất của sự vật hiện tượng và biết cách áp dụng những hiểu biết mang tính tích hợp vào giải quyết những vấn đề thực tiễn trong cuộc sống.
- Giáo viên đóng vai trò “trung gian”, tổ chức môi trường tạo điều kiện cho trẻ hoạt động nhằm phát huy hứng thú, nhu cầu, kinh nghiệm và mặt mạnh của mỗi trẻ.
- Giáo viên xác định chủ đề, lên kế hoạch lồng ghép các hoạt động cho trẻ tự trải nghiệm, tìm hiểu, khám phá, nhận thức phù hợp với trình độ phát triển của mỗi trẻ.

3. Đặc điểm của phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non

Phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non có những đặc điểm cơ bản sau:

- Dạy và học thông qua việc tổ chức các hoạt động của trẻ.
- Trẻ học chính qua chơi, khám phá, tìm hiểu, trải nghiệm với sự tham gia của các giác quan.
- Tăng cường các hoạt động cá nhân, hoạt động nhóm, tạo điều kiện cho trẻ phát triển mối quan hệ giao tiếp trong các hoạt động của trẻ.
- Phối hợp hợp lý, khéo léo các phương pháp khi tổ chức các hoạt động cho trẻ.
- Phối hợp đánh giá thường xuyên giữa giáo viên và tự đánh giá của trẻ.
- Giáo viên hướng dẫn và tạo điều kiện để trẻ tự đánh giá, tự điều chỉnh cách học, đồng thời tham gia đánh giá lẫn nhau.
- Sử dụng hợp lý các điều kiện cần thiết và phương tiện sẵn có ở trường/lớp/địa phương khi tổ chức các hoạt động cho trẻ.

4. Ý nghĩa của phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non

- Phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, sáng tạo của trẻ.
- Giúp trẻ phát triển cách học của mình, đặc biệt là cách tự học, tự tìm tòi, khám phá sự vật hiện tượng xung quanh trẻ.
- Phát huy được tinh thần hợp tác, tương trợ và tôn trọng lẫn nhau trong nhóm bạn bè của trẻ.
- Kích thích động cơ bên trong của trẻ, tác động đến tình cảm, đem lại niềm vui, hứng thú cho trẻ.
- Tạo cơ hội cho trẻ được hoạt động, được phát triển các kĩ năng và vận dụng những hiểu biết của trẻ vào thực tiễn. Đồng thời giúp trẻ hoà nhập, thích ứng với cuộc sống.
- Phát triển những phẩm chất cá nhân như tính kiên trì, lòng nhẫn nại, ý thức tập thể.

Hoạt động 2. Tìm hiểu một số phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non.

Vận dụng kinh nghiệm dạy học đã có, bạn hãy nêu một số phương pháp dạy học tích cực áp dụng trong các hoạt động giáo dục ở trường mầm non. Hãy liệt kê các phương pháp dạy học mà bạn biết.

Bạn hãy đọc những thông tin dưới đây để có thêm hiểu biết về các phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

1. Phương pháp dạy học nhóm

- * Dạy học nhóm là cách dạy trong đó trẻ được đặt vào môi trường học tập tích cực. Một lớp được chia thành các nhóm nhỏ, trong khoảng thời gian giới hạn, mỗi nhóm tự lực hoàn thành các nhiệm vụ học tập trên cơ sở phân công và hợp tác làm việc.

Dạy học nhóm nếu được tổ chức tốt sẽ phát huy được tính tích cực, tính trách nhiệm; phát triển năng lực cộng tác và năng lực giao tiếp của trẻ. Học theo nhóm đem lại cho trẻ cơ hội được sử dụng các kiến thức, kĩ năng của mình đã được lĩnh hội và rèn luyện ứng dụng vào các hoạt động thực tiễn; trẻ được diễn đạt những ý tưởng, khám phá của mình; đồng thời mở rộng suy nghĩ và thực hành các kĩ năng tư duy (so sánh, phân tích, tổng hợp...).

Học nhóm

* Quy trình thực hiện:

– Lập kế hoạch dạy học theo nhóm:

+ *Bước 1:* Xây dựng mục tiêu, nội dung, kế hoạch dạy học theo nhóm

- Dự kiến các tình huống và khả năng của trẻ.
- Xác định rõ ràng, cụ thể các hoạt động.
- Phân phối thời gian cho từng hoạt động.

+ *Bước 2:* Hoạt động nhóm

- Chia nhóm.
- Nêu nhiệm vụ cụ thể cho từng nhóm.
- Trẻ hoạt động trong các nhóm.
- Giám sát hoạt động của nhóm và từng cá nhân.

+ *Bước 3:* Tiếp nhận thông tin phản hồi

- Các nhóm trình bày kết quả hoạt động.
- Các nhóm nhận xét, đánh giá.
- Giáo viên tổng kết, chốt lại những điểm quan trọng.
- Giáo viên động viên, khen ngợi các nhóm và cá nhân thực hiện tốt.

- Tiến trình dạy học nhóm có thể được chia thành ba giai đoạn cơ bản:
- + Làm việc toàn lớp:
 - Giới thiệu chủ đề.
 - Xác định nhiệm vụ các nhóm.
 - Thành lập nhóm.
- + Làm việc nhóm:
 - Chuẩn bị chỗ làm việc.
 - Lập kế hoạch làm việc.
 - Thoả thuận quy tắc làm việc.
 - Tiến hành giải quyết các nhiệm vụ.
 - Chuẩn bị báo cáo kết quả.
- + Làm việc toàn lớp, trình bày kết quả, đánh giá:
 - Các nhóm trình bày kết quả.
 - Đánh giá kết quả hoạt động.
- * Một số lưu ý:
 - Có rất nhiều cách để thành lập nhóm theo các tiêu chí khác nhau, không nên áp dụng một tiêu chí duy nhất trong cả năm học. Số lượng nên từ 4 – 6 trẻ / 1 nhóm (Xem thêm kĩ thuật chia nhóm ở phần sau).
 - Nhiệm vụ của các nhóm có thể giống nhau, hoặc mỗi nhóm nhận một nhiệm vụ khác nhau, là các phần trong một chủ đề chung.
 - Dạy học nhóm thường được áp dụng để đi sâu, luyện tập, củng cố một chủ đề đã học hoặc cũng có thể tìm hiểu một chủ đề mới.

2. Phương pháp giải quyết vấn đề

- * Giải quyết vấn đề là xem xét, phân tích những vấn đề /tình huống cụ thể thường gặp phải trong đời sống hàng ngày và xác định cách giải quyết, xử lí vấn đề /tình huống đó một cách có hiệu quả.
- * Quy trình thực hiện:
 - Xác định, nhận dạng vấn đề /tình huống.
 - Thu thập thông tin có liên quan đến vấn đề /tình huống đặt ra.

- Liệt kê các cách giải quyết có thể có.
- Phân tích, đánh giá kết quả từng cách giải quyết (tích cực, hạn chế, cảm xúc, giá trị).
- So sánh kết quả các cách giải quyết.
- Lựa chọn cách giải quyết tối ưu nhất.
- Thực hiện theo cách giải quyết đã lựa chọn.
- Rút kinh nghiệm cho việc giải quyết những vấn đề, tình huống khác.
- * Một số lưu ý:
 - Các vấn đề/tình huống đưa ra để trẻ xử lý, giải quyết cần thoả mãn các yêu cầu sau:
 - + Phù hợp với chủ đề.
 - + Phù hợp với trình độ nhận thức của trẻ.
 - + Vấn đề/tình huống phải đơn giản, gần gũi với cuộc sống thực của trẻ.
 - + Vấn đề/tình huống phải chứa đựng những mâu thuẫn cần giải quyết, gợi ra cho trẻ nhiều hướng suy nghĩ, nhiều cách giải quyết vấn đề.
 - Tổ chức cho trẻ giải quyết, xử lý vấn đề/tình huống cần chú ý:
 - + Các nhóm khác nhau có thể giải quyết cùng một vấn đề/tình huống hoặc các vấn đề/tình huống khác nhau, tùy theo mục đích của hoạt động.
 - + Trẻ cần xác định rõ vấn đề trước khi đi vào giải quyết vấn đề.
 - + Cần sử dụng phương pháp động não để trẻ liệt kê các cách giải quyết có thể có.
 - + Cách giải quyết tối ưu đối với mỗi trẻ có thể giống hoặc khác nhau.
 - + Những phương án được lựa chọn dựa trên nguyên tắc có lợi nhất: kết quả tốt nhất, thời gian thực hiện ngắn nhất...

3. Phương pháp đàm thoại

Đàm thoại là phương pháp trong đó giáo viên đặt ra một hệ thống câu hỏi để trẻ trả lời, trao đổi với giáo viên và các bạn trong lớp. Qua đó, trẻ lĩnh hội được nội dung bài học. Đàm thoại không phải là một phương pháp dạy học mới, tuy nhiên, nếu sử dụng phù hợp sẽ tăng cường các hoạt động, phát huy được tính tích cực nhận thức của trẻ.

Đàm thoại giúp giáo viên hiểu và gần gũi với trẻ hơn; thu được những thông tin từ phía trẻ nhanh, gọn hơn; trên cơ sở đó kịp thời điều chỉnh nội dung, phương pháp dạy học cho phù hợp với trẻ.

Đàm thoại tạo điều kiện để trẻ phát triển và củng cố khả năng giao tiếp, gây hứng thú học tập, hình thành tính độc lập, phát huy tính tích cực và tương tác của trẻ.

Thông thường, có hai dạng đàm thoại chính:

- + Đàm thoại tái hiện: các câu hỏi, vấn đề do giáo viên đặt ra đòi hỏi trẻ nhớ, tái hiện lại những hiểu biết, kinh nghiệm trẻ đã có. Loại này chủ yếu dùng để ôn tập, củng cố kiến thức.
 - + Đàm thoại gợi mở (hay còn gọi là đàm thoại tìm tòi, phát hiện, *oristic*): giáo viên luôn đóng vai trò chỉ đạo, điều khiển hoạt động của trẻ. Hệ thống các câu hỏi do giáo viên đưa ra giữ vai trò chỉ đạo, định hướng hoạt động nhận thức của trẻ. Đàm thoại gợi mở luôn được khuyến khích sử dụng để tạo sự hoạt động tích cực của trẻ.
- * Quy trình thực hiện:
- Xác định vấn đề, tình huống cần thảo luận.
 - Thu thập thông tin có liên quan đến vấn đề/tình huống đặt ra.
 - Thiết lập hệ thống câu hỏi từ dễ đến khó liên quan đến tình huống cần thảo luận.
 - Tổ chức việc đàm thoại ở lớp.
- * Một số lưu ý:
- Áp dụng kĩ thuật đặt câu hỏi (tham khảo phần *Trình bày* trong mục *Kĩ thuật dạy học tích cực*).
 - Nên bắt đầu bằng những câu hỏi tái hiện kiến thức, sau đó tăng dần số câu hỏi có yêu cầu cao hơn về mặt nhận thức (có sự thông hiểu và sáng tạo trong vận dụng kiến thức để trả lời câu hỏi).
 - Câu hỏi phải bám sát nội dung cơ bản về vấn đề cần thảo luận.
 - Câu hỏi phải phù hợp với trình độ và khả năng của trẻ. Tránh nêu những câu hỏi khó quá, câu hỏi có tính chất “đánh đố”.

- Đàm thoại có thể tiến hành chung cả lớp hoặc theo nhóm.
- Khi nêu câu hỏi cho trẻ cần chú ý:
 - + Đưa câu hỏi với một thái độ khuyến khích, giọng nói ôn tồn, nhẹ nhàng.
 - + Thu hút sự chú ý của trẻ trước khi nêu câu hỏi.
 - + Sau khi nêu câu hỏi, cần dành thời gian cho trẻ suy nghĩ.
 - + Khuyến khích, động viên những trẻ rụt rè, nhút nhát tham gia trả lời câu hỏi.
 - + Khuyến khích trẻ đặt các câu hỏi liên quan đến vấn đề đang thảo luận.

4. Phương pháp đóng vai

Đóng vai là phương pháp tổ chức cho trẻ “làm thử” một số cách ứng xử nào đó trong một tình huống giả định. Đây là phương pháp nhằm giúp trẻ suy nghĩ sâu sắc về một vấn đề bằng cách tập trung vào một sự việc cụ thể mà trẻ vừa thực hiện hoặc quan sát được. Việc “diễn” không phải là phần chính của phương pháp này mà điều quan trọng là sự thảo luận sau phần diễn ấy.

Bé tập làm bác sĩ

* Quy trình thực hiện:

Có thể tiến hành đóng vai theo các bước sau:

- Giáo viên nêu chủ đề, chia nhóm và giao tình huống, yêu cầu đóng vai cho từng nhóm (hoặc để trẻ tự lựa chọn nhóm tham gia). Trong đó có quy định rõ thời gian chuẩn bị, thời gian đóng vai của mỗi nhóm.
- Các nhóm thảo luận chuẩn bị đóng vai.

- Các nhóm lên đóng vai.
- Thảo luận, nhận xét về cách ứng xử và cảm xúc của các vai diễn.
- GV kết luận, định hướng, củng cố cho trẻ về cách ứng xử tích cực trong tình huống đã cho.
- * Một số lưu ý:
 - Tình huống đóng vai phải phù hợp với chủ đề, phù hợp với lứa tuổi, phù hợp với điều kiện của lớp học.
 - Tình huống nên đơn giản, ngắn gọn, dễ hiểu.
 - Tình huống phải có nhiều cách giải quyết.
 - Tình huống cần để mở. Các tình huống mở sẽ giúp trẻ tự tìm cách giải quyết, cách ứng xử phù hợp. Không nên cho trước “kịch bản”, lời thoại.
 - Mỗi tình huống có thể phân công một hoặc nhiều nhóm cùng đóng vai.
 - Cần dành thời gian phù hợp để trẻ thảo luận, chuẩn bị đóng vai.
 - Giáo viên nên đi đến từng nhóm lắng nghe và gợi ý, giúp đỡ trẻ khi cần thiết.
 - Nên để trẻ xung phong hoặc tự thoả thuận vai diễn.
 - Nên khích lệ cả những trẻ nhút nhát cùng tham gia.
 - Nên có hoá trang và đạo cụ đơn giản để tăng tính hấp dẫn của tiểu phẩm đóng vai.

5. Phương pháp trò chơi

- * Trong giáo dục mầm non, đây là phương pháp dạy học hiệu quả, phù hợp nhất. Phương pháp trò chơi là phương pháp tổ chức cho trẻ tìm hiểu một vấn đề hay thể nghiệm những hành động, những thái độ, những việc làm thông qua một trò chơi nào đó.
- * Quy trình thực hiện:
 - GV phổ biến tên trò chơi, nội dung và luật chơi.
 - Cho trẻ chơi thử (nếu cần thiết).
 - Trẻ tiến hành chơi.
 - Đánh giá sau trò chơi.
 - Thảo luận về ý nghĩa giáo dục của trò chơi.
- * Một số lưu ý:

- Trò chơi phải dễ tổ chức và thực hiện, phải phù hợp với chủ đề, với đặc điểm và trình độ của trẻ, với quỹ thời gian, với hoàn cảnh, điều kiện thực tế của lớp học, đồng thời phải đảm bảo an toàn cho trẻ.

- Trẻ phải nắm được quy tắc chơi và phải tôn trọng luật chơi.
- Phải phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của trẻ, tạo điều kiện cho trẻ được tham gia tổ chức, điều khiển tất cả các khâu: từ chuẩn bị, tiến hành trò chơi và đánh giá sau khi chơi.
- Trò chơi phải tạo được hứng thú, sự vui thích cho trẻ.

6. Phương pháp dạy học khám phá

- * Dạy học khám phá là phương pháp trong đó giáo viên tổ chức cho trẻ tìm tòi, phát hiện, khám phá tri thức, cách thức hành động mới nhằm phát huy năng lực giải quyết vấn đề của trẻ. Phương pháp dạy học này chú ý đến từng cá nhân trẻ, coi trọng việc nâng cao năng lực bản thân mỗi trẻ trên cơ sở khuyến khích trẻ hoạt động hợp tác theo nhóm, lớp để giải quyết vấn đề. Giáo viên giữ vai trò là trọng tài, cố vấn, điều khiển, hướng dẫn, tổ chức giúp trẻ tự tìm kiếm, khám phá những tri thức mới đồng thời là người nêu tình huống, kích thích hứng thú, suy nghĩ và phân xử các ý kiến đối lập của trẻ, từ đó hệ thống hoá các vấn đề, tổng kết và khắc sâu những tri thức cần nắm vững. Hay nói cách khác, trong dạy học khám phá, trẻ đóng vai trò là người phát hiện còn giáo viên đóng vai trò là chuyên gia tổ chức cho trẻ hoạt động.

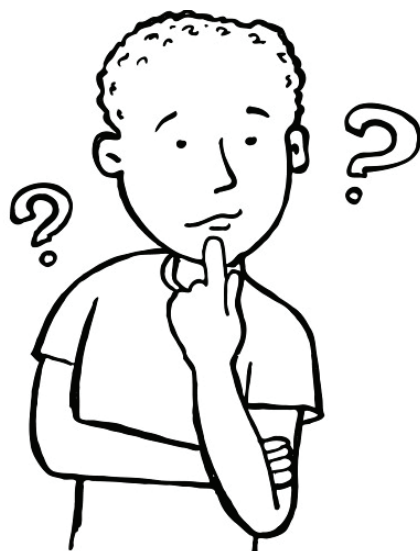

Các cháu Trường Mẫu giáo Việt – Bun, Hà Nội đang hoạt động khám phá

*** Quy trình thực hiện:**

- Lựa chọn nội dung vấn đề/tình huống (luôn đảm bảo tính vừa sức đối với trẻ).
- Chuẩn bị các phương tiện hỗ trợ (đồ chơi, đồ dùng trực quan...) và những điều kiện cần thiết để trẻ tự tìm tòi khám phá.
- Tổ chức cho trẻ làm việc cá nhân, làm việc theo nhóm.
- Khuyến khích trẻ tự tìm tòi khám phá, đưa ra các phát hiện, cách giải quyết có thể.
- Liệt kê các cách giải quyết có thể có.
- Phân tích, đánh giá kết quả mỗi cách giải quyết của cá nhân trẻ, của nhóm trẻ.
- Lựa chọn cách giải quyết tối ưu nhất.
- Kết luận về nội dung của vấn đề, làm cơ sở cho trẻ tự kiểm tra, tự điều chỉnh.
- Rút kinh nghiệm cho việc giải quyết những vấn đề, tình huống khác.

7. Phương pháp động não

- * Động não là phương pháp giúp cho người học trong một thời gian ngắn nảy sinh được nhiều ý tưởng mới mẻ, độc đáo về một chủ đề nào đó. Các thành viên được cổ vũ tham gia một cách tích cực, không hạn chế các ý tưởng (nhằm tạo ra cơn lốc các ý tưởng).

Động não thường được:

- + Dùng trong giai đoạn giới thiệu vào một chủ đề.
- + Sử dụng để tìm các phương án giải quyết vấn đề.
- + Dùng để thu thập các khả năng lựa chọn và suy nghĩ khác nhau.
- * Quy trình thực hiện:
 - Giáo viên nêu câu hỏi hoặc vấn đề (có nhiều cách trả lời) cần được tìm hiểu trước nhóm hoặc cả lớp.
 - Khuyến khích trẻ phát biểu và đóng góp ý kiến càng nhiều càng tốt.
 - Liệt kê tất cả mọi ý kiến không loại trừ một ý kiến nào, trừ trường hợp trùng lặp.
 - Phân loại các ý kiến.
 - Làm sáng tỏ những ý kiến chưa rõ ràng.
 - Tổng hợp ý kiến của trẻ và rút ra kết luận.

Hoạt động 3. Tìm hiểu kĩ thuật dạy học tích cực trong giáo dục mầm non.

Ngoài các phương pháp dạy học tích cực đã biết, bạn hãy nêu một số kĩ thuật dạy học tích cực áp dụng trong các hoạt động giáo dục ở trường mầm non.

Bạn hãy đọc những thông tin dưới đây để có thêm hiểu biết về một số kĩ thuật dạy học tích cực trong giáo dục mầm non.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

1. Kĩ thuật chia nhóm

Khi tổ chức cho trẻ hoạt động theo nhóm, giáo viên nên sử dụng nhiều cách chia nhóm khác nhau để gây hứng thú cho trẻ, đồng thời tạo cơ hội cho trẻ được học hỏi, giao lưu với nhiều bạn trong lớp. Dưới đây là một số cách chia nhóm:

- Chia nhóm theo số điểm danh, theo các màu sắc, theo các loài hoa, các mùa trong năm...**
- + Giáo viên yêu cầu trẻ điểm danh từ 1 đến 4/5/6... (tùy theo số nhóm muốn); hoặc điểm danh theo các màu (xanh, đỏ, tím, vàng...); hoặc điểm danh theo các loài hoa (hồng, lan, huệ, cúc...); hay điểm danh theo các mùa (xuân, hạ, thu, đông...).**

- + Yêu cầu những trẻ có cùng một số điểm danh hoặc cùng một màu/cùng một loài hoa/cùng một mùa sẽ vào cùng một nhóm.
 - Chia nhóm theo hình ghép:
 - + Giáo viên cắt một số bức hình ra thành 3/4/5... mảnh khác nhau, tùy theo số trẻ có trong mỗi nhóm. Lưu ý là số bức hình cần tương ứng với số nhóm mà giáo viên muốn có.
 - + Trẻ bốc ngẫu nhiên mỗi em một mảnh cắt.
 - + Trẻ phải tìm các bạn có các mảnh cắt phù hợp để ghép lại thành một tấm hình hoàn chỉnh.
 - + Những trẻ có mảnh cắt của cùng một bức hình sẽ tạo thành một nhóm.
 - Chia nhóm theo sở thích: Giáo viên có thể chia trẻ thành các nhóm có cùng sở thích để các em có thể cùng thực hiện một công việc yêu thích hoặc biểu đạt kết quả công việc của nhóm dưới các hình thức phù hợp với sở trường của các em. Ví dụ: Nhóm họa sĩ, nhóm bác sĩ, nhóm ca sĩ, nhóm lắp ghép...
 - Chia nhóm theo chỉ định: Giáo viên lần lượt đọc tên trẻ vào từng nhóm.
 - Chia nhóm theo biểu tượng: Giáo viên phát cho mỗi trẻ một tấm bìa có vẽ biểu tượng. Trẻ sẽ tìm bạn có cùng biểu tượng với mình để lập thành nhóm.
- Ngoài ra còn có nhiều cách chia nhóm khác như: nhóm cùng trình độ, nhóm hỗn hợp, nhóm theo giới tính... Việc chọn kiểu và cách chia nhóm phải linh hoạt, và phù hợp với mục tiêu, nội dung, hình thức hoạt động cũng như điều kiện về môi trường và thiết bị dạy học.

2. Kỹ thuật giao nhiệm vụ

- Giao nhiệm vụ phải cụ thể, rõ ràng:
 - + Nhiệm vụ giao cho cá nhân/nhóm nào?
 - + Nhiệm vụ là gì?
 - + Địa điểm thực hiện nhiệm vụ ở đâu?
 - + Thời gian thực hiện nhiệm vụ là bao nhiêu?
 - + Phương tiện thực hiện nhiệm vụ là gì?
 - + Sản phẩm cuối cùng cần có là gì?

- + Cách thức trình bày/đánh giá sản phẩm như thế nào?
- Nhiệm vụ phải phù hợp với: mục tiêu hoạt động, trình độ của trẻ, thời gian, không gian hoạt động và cơ sở vật chất, trang thiết bị.

3. Kỹ thuật đặt câu hỏi

- Trong dạy học, giáo viên thường phải sử dụng câu hỏi để gợi mở, dẫn dắt trẻ tìm hiểu, khám phá thông tin, kiến thức, kỹ năng mới. Trẻ cũng phải sử dụng câu hỏi để hỏi lại, hỏi thêm giáo viên và các bạn khác về những nội dung chưa sáng tỏ. Sử dụng câu hỏi có hiệu quả đem lại sự hiểu biết lẫn nhau giữa trẻ với giáo viên và trẻ với trẻ. Kỹ năng đặt câu hỏi càng tốt thì mức độ tham gia của trẻ càng nhiều, trẻ sẽ học tập tích cực hơn.
- Đặt câu hỏi là một trong những kỹ năng hết sức hữu ích mà giáo viên cần phát triển. Người giáo viên giỏi luôn biết sử dụng nhiều câu hỏi với nhiều mục đích khác nhau. Ở một chừng mực nhất định, việc đặt câu hỏi là quá đơn giản bởi đó là việc mà tất cả chúng ta làm hằng ngày. Tuy nhiên, người đặt câu hỏi cũng phải có kỹ năng và hiểu biết thì mới có thể diễn đạt câu hỏi một cách rõ ràng, chính xác, đưa ra câu hỏi đúng thời điểm để đem lại hiệu quả tối đa và khai thác câu trả lời để đặt câu hỏi tiếp theo. Đối với trẻ lứa tuổi nhỏ thì việc đặt câu hỏi thực sự không đơn giản bởi vốn ngôn ngữ và hiểu biết của trẻ còn hạn chế. Do vậy, giáo viên phải hiểu rõ đối tượng giáo dục của mình (trình độ, khả năng, kinh nghiệm...). Những phân loại cơ bản sau đây sẽ giúp chúng ta hiểu rõ hơn các mục đích sử dụng khác nhau của mỗi loại câu hỏi để từ đó có thể lựa chọn câu hỏi sao cho phù hợp với trẻ.
- Có nhiều dạng câu hỏi: Câu hỏi đóng – câu hỏi mở; câu hỏi sơ cấp – câu hỏi thứ cấp...
- + Câu hỏi đóng là những câu hỏi mà chỉ có một câu trả lời đúng – sai; có – không và thường là những câu hỏi tìm hiểu thực tế. Câu hỏi đóng có thể được sử dụng để kiểm tra sự hiểu bài, khuyến khích trẻ ôn lại những nội dung đã học, hoặc đưa ra một thông tin, nhưng giá trị sư phạm của loại câu hỏi này tương đối hạn chế, ít có ý nghĩa phát triển ngôn ngữ ở trẻ.
- + Câu hỏi mở là những câu hỏi không có câu trả lời cố định, chúng kích thích suy nghĩ và mở ra những trao đổi hoặc tranh luận. Câu hỏi mở có

thể được sử dụng để bắt đầu một cuộc thảo luận, để tìm hiểu những suy nghĩ sơ bộ về một chủ đề... Các câu hỏi mở có thể được phân cho các nhóm nhỏ để thảo luận và phân tích. Những câu hỏi mở tốt sẽ tạo điều kiện khuyến khích trẻ nói ra được những hiểu biết của trẻ, giúp trẻ trình bày quan điểm của mình, làm phong phú thêm cuộc thảo luận và kinh nghiệm cho trẻ.

- + Câu hỏi sơ cấp là những câu hỏi lớn, mang tính định hướng và dẫn dắt cho nội dung buổi học. Đó là những “câu hỏi ví mô” được giáo viên chuẩn bị trước; mục đích là mở một nội dung mới hoặc hình thành trọng tâm cho buổi học.
- + Câu hỏi thứ cấp là những câu hỏi mà giáo viên đặt ra ngay trong hoạt động học. Mục đích có thể là yêu cầu trẻ đưa ra nhiều hơn ý kiến của mình về một vấn đề, hay đưa ra gợi ý, khuyến khích trẻ bộc lộ hơn nữa ý tưởng của chính mình. Người giáo viên giỏi – trước khi lên lớp – thường xây dựng một danh sách những câu hỏi thứ cấp có thể sử dụng trong các tình huống khác nhau để giúp trẻ phát huy những hiểu biết của mình về chủ đề đang học.
- Mục đích sử dụng câu hỏi trong dạy học:
 - + Kích thích, dẫn dắt trẻ suy nghĩ, khám phá tri thức mới, tạo điều kiện cho trẻ tham gia vào quá trình dạy học.
 - + Kiểm tra, đánh giá kiến thức, kĩ năng và sự quan tâm, hứng thú của các em đối với nội dung học tập.
 - + Thu thập, mở rộng thông tin, kiến thức.
- Khi đặt câu hỏi cần đảm bảo các yêu cầu sau:
 - + Câu hỏi phải liên quan trực tiếp đến việc thực hiện mục tiêu bài học.
 - + Câu hỏi ngắn gọn, rõ ràng, dễ hiểu.
 - + Đúng lúc, đúng chỗ.
 - + Phù hợp với trình độ của trẻ.
 - + Kích thích suy nghĩ của trẻ, đồng thời khuyến khích sự phát triển nhận thức và ngôn ngữ của trẻ, đặc biệt là ngôn ngữ biểu đạt.
 - + Phù hợp với thời gian thực tế.

- + Sắp xếp theo trình tự từ dễ đến khó, từ đơn giản đến phức tạp.
- + Không ghép nhiều câu hỏi thành một câu hỏi dài có tính chất móc xích. Trẻ sẽ trả lời dễ dàng hơn với các câu hỏi đơn nghĩa, rõ ý.
- + Không hỏi nhiều vấn đề cùng một lúc.
- Khi sử dụng câu hỏi, cần lưu ý:
 - + Khuyến khích sử dụng câu hỏi mở.
 - + Sau khi đặt một câu hỏi, chú ý tới thời gian “chờ đợi”.
 - + Khuyến khích sự tham gia của tất cả trẻ trong nhóm/lớp. Với những trẻ nhút nhát, ít nói, giáo viên có thể lôi kéo sự tham gia của cháu bằng những câu như “Bây giờ chúng ta sẽ nghe ý kiến của một ai đó chưa phát biểu ý kiến lần nào nhé!”...
- + Khi trẻ có câu trả lời sai, không bao giờ được chế giễu trẻ. Giáo viên có thể gợi ý hoặc dẫn dắt trẻ hướng tới câu trả lời đúng.
- + Khi trẻ có câu trả lời ngoài dự kiến, không nên bác bỏ ý kiến của trẻ. Giáo viên cần suy nghĩ về câu trả lời đó. Cố gắng hiểu xem trẻ nói gì và có thể diễn đạt lại ý của trẻ bằng ngôn từ của mình để kiểm tra xem mình có hiểu đúng hay không, hoặc tìm hiểu xem tại sao trẻ lại có câu trả lời như vậy. Những câu trả lời ngoài dự kiến của trẻ nhiều khi rất lí thú, hấp dẫn.

Hoạt động 4. Tìm hiểu những biểu hiện tích cực của trẻ trong các hoạt động ở trường mầm non.

Trên cơ sở hiểu biết về phương pháp dạy học tích cực, bạn hãy quan sát các hoạt động của trẻ mầm non khi ở trường và trả lời các câu hỏi sau:

1. Bạn hiểu thế nào về học tích cực của trẻ trong trường mầm non?

2. Những biểu hiện tích cực của trẻ trong các hoạt động ở trường mầm non là gì?

Bạn hãy đối chiếu những nội dung vừa viết ra với những thông tin dưới đây và tự hoàn thiện nội dung đã viết.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

Như chúng ta đã biết, phương pháp dạy học tích cực nhằm hình thành tư duy tích cực cho trẻ; hình thành tư duy linh hoạt trong mọi tình huống, khi giải quyết vấn đề; phát huy khả năng của cá nhân trẻ.

Để giúp trẻ phát huy được những điều đó chúng ta cần hiểu rõ việc học tích cực cũng như những biểu hiện tích cực của trẻ trong các hoạt động ở trường mầm non.

1. Học tích cực của trẻ trong trường mầm non

Học tích cực của trẻ lứa tuổi mầm non được thể hiện qua hoạt động trên các đồ vật, đồ chơi và tương tác với các sự kiện và với con người... trong môi trường gần gũi xung quanh để hình thành nên những hiểu biết của bản thân. Học tích cực trong giáo dục mầm non gồm các thành phần:

- Trẻ sử dụng vật liệu theo nhiều cách.
- Trẻ tìm hiểu, thao tác, kết hợp, làm biến đổi các vật liệu một cách tự do (sự thao tác).

- Trẻ tự lựa chọn những gì chúng muốn làm (sự lựa chọn).
- Trẻ mô tả những gì nó đang làm, phản ánh trên các hành động bằng chính ngôn ngữ của trẻ (ngôn ngữ).
- Người lớn khuyến khích trẻ, nêu vấn đề, giải quyết các tình huống.

2. Biểu hiện tích cực của trẻ trong các hoạt động ở trường mầm non

Trong các hoạt động ở trường mầm non, trẻ được coi là tích cực khi có những biểu hiện sau:

- Trực tiếp hành động trên đồ dùng, đồ chơi.
- Tự lực giải quyết vấn đề hay tình huống đến cùng.

Trẻ chú động trong chơi đồ chơi

- Tích cực tư duy (tham gia suy luận, suy đoán, phỏng đoán, kết luận vấn đề...).
- Trẻ thích hoạt động tìm hiểu, khám phá, trải nghiệm bằng sự phối hợp các giác quan: nhìn, nghe, ngửi, sờ, ném (nếu có thể) đối tượng nhận thức.
- Sẵn sàng hợp tác với các bạn trong nhóm, lớp.

- Trẻ hay nêu câu hỏi thắc mắc với cô và bạn như: Ở đâu? Tại sao? Để làm gì? Làm như thế nào?... và muốn được cô giáo giải thích cặn kẽ.
- Trẻ thích mô tả, kể lại, trình bày những suy nghĩ, hiểu biết của mình bằng nhiều cách khác nhau: lời nói, hành động, tranh vẽ, kí hiệu...
- Trẻ chủ động, độc lập thực hiện các nhiệm vụ được cô giáo giao hoặc tự chọn.
- Trẻ tập trung chú ý và kiên trì trong quá trình hoạt động, giải quyết các tình huống của cô giáo đặt ra hoặc tự trẻ chọn nếu được sự cho phép của cô giáo.

Hoạt động 5. Tìm hiểu những điều kiện thực hiện một số phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non.

Theo bạn, để vận dụng tốt phương pháp dạy học tích cực trong các hoạt động giáo dục mầm non, cần những điều kiện nào? Bạn hãy viết ra các điều kiện đó.

Bạn hãy đối chiếu những nội dung vừa viết ra với những thông tin dưới đây và tự hoàn thiện nội dung đã viết.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

- * Áp dụng phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non, nhằm phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của trẻ, giáo viên cần thực hiện được các nội dung cơ bản sau:

- Thông qua việc tổ chức các hoạt động của trẻ.
 - Phối hợp hợp lí các phương pháp khi tổ chức các hoạt động của trẻ.
 - Đa dạng hoá hoạt động của trẻ: phối hợp hoạt động cá nhân và hoạt động theo nhóm.
 - Phối hợp việc tự đánh giá của trẻ và đánh giá thường xuyên của giáo viên.
- Áp dụng phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non cần thiết có các điều kiện thực hiện hợp lí:
- Dựa vào vốn kinh nghiệm của trẻ, khai thác khả năng hoạt động của trẻ, tạo mọi cơ hội phát triển khả năng tự khám phá, tìm tòi, trải nghiệm... đối tượng nhận thức.
 - Tôn trọng, đồng cảm với nhu cầu lợi ích cá nhân trẻ, tạo cơ hội cho trẻ phát triển, thích ứng, hoà nhập với cuộc sống xung quanh.
 - Kích thích động cơ bên trong của trẻ, gây hứng thú, lôi cuốn trẻ vào các hoạt động, tạo các tình huống có vấn đề cho trẻ hoạt động, đặc biệt là hoạt động nhận thức.
 - Khuyến khích trẻ tham gia tích cực vào các hoạt động và trải nghiệm, tự hoàn thiện trên cơ sở tôn trọng sự suy nghĩ sáng tạo của trẻ, chống gò ép, áp đặt làm cho trẻ thụ động.
 - Phát hiện được những biểu hiện tích cực của trẻ để giáo viên tạo tình huống, cơ hội và kích thích trẻ tham gia hoạt động.
 - Tổ chức môi trường giáo dục và chế độ sinh hoạt hàng ngày phong phú.
 - Xây dựng bầu không khí giao tiếp tích cực.
 - Khuyến khích các hành động tự lực, tự giải quyết vấn đề, tự diễn đạt những suy nghĩ bằng lời nói của trẻ.
 - Khuyến khích các cách thể hiện khác nhau khi giải quyết cùng một vấn đề: dùng lời nói, ngôn ngữ cơ thể (làm động tác minh hoạ, biểu hiện nét mặt...), vẽ tranh, làm hình vẽ biểu đồ, kí hiệu...
 - Quan sát, giúp trẻ hành động theo nguyên tắc phát triển.
 - Có kế hoạch hoạt động dựa trên hứng thú và khả năng hiểu biết của trẻ.
 - Tận dụng môi trường sống thực tại cho trẻ tìm hiểu, khám phá.

- * Phương pháp dạy học tích cực coi trọng việc tăng cường tổ chức các hoạt động của trẻ. Trẻ phát triển tốt nhất khi được tham gia vào các hoạt động. Tham gia vào các hoạt động, trẻ được tự lực tìm tòi, khám phá, trải nghiệm để từ đó chiếm lĩnh các tri thức, kĩ năng của cuộc sống.

Khi cho trẻ làm quen với bất cứ một chủ đề hay một nội dung giáo dục nào đó có sử dụng phương pháp dạy học tích cực, thông thường giáo viên tổ chức các hoạt động phù hợp với khả năng nhận thức của trẻ ở từng độ tuổi và theo trình tự sau:

- Bước 1: Tổ chức cho trẻ các hoạt động quan sát, tiếp xúc với đối tượng nhiều lần có sự phối hợp các giác quan (nhìn, nghe, sờ, ngửi, nếm...).
- Bước 2: Tổ chức cho trẻ thảo luận, nói lên những hiểu biết về chủ đề hay đối tượng đã được hoạt động, tiếp xúc trực tiếp. Qua đó hiểu biết của trẻ được củng cố, mở rộng, chính xác hơn và tư duy ngôn ngữ của trẻ phát triển.
- Bước 3: Cho trẻ hoạt động thực hành thông qua các hoạt động vui chơi, lao động, vẽ, nặn, cắt dán... nhờ đó những biểu tượng của trẻ được đầy đủ chính xác, sâu sắc hơn và rèn luyện năng lực hành động, giải quyết các tình huống đặt ra trong cuộc sống.

Trên đây là những gợi ý cơ bản nhất khi áp dụng phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non. Tuy nhiên, tùy thuộc vào điều kiện thực tế, giáo viên cần linh hoạt, sáng tạo khi vận dụng các phương pháp dạy học tích cực để tổ chức các hoạt động cho trẻ trong trường mầm non cho phù hợp, đạt được hiệu quả cao nhất trong giáo dục trẻ.

CÂU HỎI ĐÁNH GIÁ

- 1) Hãy thiết kế và tổ chức một hoạt động thuộc lĩnh vực giáo dục cụ thể (thể chất, nhận thức, ngôn ngữ, tình cảm và xã hội, thẩm mỹ), trong đó có vận dụng phương pháp dạy học tích cực. Phân tích những đặc điểm cơ bản và các bước tiến hành những phương pháp dạy học tích cực đã sử dụng. Mô tả những biểu hiện tích cực của trẻ trong lớp của bạn khi tham gia vào hoạt động đó.
- 2) Theo bạn, để tích cực hoá những hoạt động của trẻ cần những điều kiện gì?

Nội dung 4

THỰC HÀNH, THIẾT KẾ MỘT SỐ HOẠT ĐỘNG VẬN DỤNG PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TÍCH CỰC TRONG GIÁO DỤC MẦM NON

Hoạt động

Hãy vận dụng các phương pháp và kĩ thuật dạy học tích cực vào việc thiết kế một số hoạt động giáo dục cụ thể trong trường mầm non. Hãy so sánh với hoạt động tương ứng không sử dụng phương pháp dạy học tích cực.

Bạn đã được tìm hiểu những phương pháp và kĩ thuật dạy học tích cực, và nó không quá khó khi áp dụng những phương pháp và kĩ thuật đó vào quá trình chăm sóc, giáo dục trẻ trong trường mầm non miễn là bạn tích cực suy nghĩ và sáng tạo khi lập kế hoạch cũng như khi tiến hành dạy học. Dưới đây là hai phương án tổ chức hoạt động cho trẻ quan sát vật nổi, vật chìm trong nước ở lớp mẫu giáo 5 tuổi, bạn hãy nghiên cứu, so sánh rồi rút ra những kết luận cần thiết cho mình.

THÔNG TIN PHẢN HỒI

Quan sát vật nổi, vật chìm trong nước theo hai phương án sau:

Phương án 1	Phương án 2
<ul style="list-style-type: none">- Cô giới thiệu: cô có miếng gỗ, hộp nhựa, miếng xốp, hòn đá, cục sắt...- Cô giới thiệu về từng đồ vật: chất liệu; độ nặng, nhẹ...- Cô làm thí nghiệm: thả từng vật mẫu vào chậu nước.- Cô kết luận về đặc tính của từng vật: Vật nặng thì chìm, vật nhẹ thì nổi...	<ul style="list-style-type: none">- Cho trẻ cầm, sờ các vật mẫu.- Cho trẻ từng nhóm trao đổi với nhau về từng loại vật mẫu. Dự đoán xem vật nào sẽ nổi, vật nào sẽ chìm? Tại sao?- Cho từng nhóm trẻ lên làm thí nghiệm với chậu nước.- Cho trẻ xếp (hay gom) những vật nổi thành một nhóm, những vật chìm vào một nhóm và trình bày ý kiến của mình.- Cho trẻ đưa ra những câu hỏi trẻ quan tâm...

Phương án 1	Phương án 2
	– Cho trẻ tìm những vật có thể nổi hoặc chìm nếu thả vào nước ở trong thực tế.

Ta nhận thấy:

Phương án 1: Dạy học tập trung vào hoạt động của giáo viên theo kiểu thông báo, giải thích, minh họa. Theo phương án này, giáo viên sẽ tốn ít thời gian hơn, nội dung kiến thức cung cấp cho trẻ được định lượng sẵn. Tuy nhiên, trẻ học một cách thụ động.

Phương án 2: Dạy học tập trung vào hoạt động của trẻ. Giáo viên là người tổ chức, hướng dẫn trẻ tự tìm tòi, khám phá, phát hiện và tự nói lên những điều trẻ tìm hiểu được. Sử dụng phương pháp này, giáo viên sẽ mất nhiều thời gian hơn, các hoạt động được tổ chức công phu hơn. Tuy nhiên, trẻ được hoạt động tích cực, chủ động, sáng tạo hơn. Trên cơ sở đó, tư duy, ngôn ngữ của trẻ được phát triển, kiến thức trẻ thu nhận được phong phú, vững chắc hơn, hiệu quả dạy học cao hơn bởi trẻ được tự mình khám phá thế giới, tự mình trải nghiệm qua việc làm của bản thân.

Phương án 1: Dạy học tập trung vào hoạt động của giáo viên	Phương án 2: Dạy học tập trung vào hoạt động của trẻ
<ul style="list-style-type: none"> – Tập trung vào hoạt động của giáo viên. – Giáo viên truyền đạt những kiến thức đã xác định sẵn. – Trẻ lắng nghe cô giảng giải. – Giáo viên truyền đạt những hiểu biết của mình cho trẻ. 	<ul style="list-style-type: none"> – Tập trung vào tổ chức các hoạt động của trẻ. – Giáo viên tổ chức hướng dẫn trẻ hoạt động. – Trẻ chủ động thực hiện các hoạt động tìm tòi, khám phá, phát hiện kiến thức mới dưới sự hướng dẫn của giáo viên. – Giáo viên dựa vào vốn kiến thức, kĩ năng của trẻ để xây dựng nội dung giáo dục phù hợp.

Phương án 1: Dạy học tập trung vào hoạt động của giáo viên	Phương án 2: Dạy học tập trung vào hoạt động của trẻ
– Giáo viên đưa ra những kết luận cần thiết (như dự định).	– Tạo điều kiện cho trẻ tham gia nhận xét, đưa ra câu hỏi, tìm hiểu vấn đề, bổ sung các câu trả lời của các bạn.
...	...

CÂU HỎI ĐÁNH GIÁ

Bạn hãy chỉ ra những thay đổi trong vai trò và hoạt động của giáo viên và của trẻ khi áp dụng các phương pháp dạy học tích cực.

KẾT LUẬN

Phương pháp dạy học tích cực không phải là một phương pháp dạy học hoàn toàn mới mà là sự kế thừa và phát huy tối đa những ưu điểm và khả năng có sẵn của các phương pháp dạy học truyền thống, đồng thời phối hợp các phương pháp đó trong quá trình tổ chức các hoạt động của trẻ một cách phù hợp với các hình thức tổ chức khác nhau nhằm phát huy cao tính tích cực, chủ động, tư duy sáng tạo của trẻ. Trẻ là trung tâm của các hoạt động giáo dục đó. Giáo viên là người tạo điều kiện và tổ chức các hoạt động cho trẻ tìm hiểu và tự xây dựng kiến thức cho mình, phát huy hứng thú, nhu cầu, kinh nghiệm của bản thân trẻ, giúp trẻ chiếm lĩnh các tri thức, kĩ năng của cuộc sống. Yêu thích hoạt động, tích cực nhận thức là phẩm chất vốn có của trẻ. Các biểu hiện của tích cực được thể hiện rõ nét trong các hoạt động cụ thể mà trẻ được tham gia. Vì vậy, cốt lõi của đổi mới phương pháp dạy học trong giáo dục mầm non hiện nay chính là nhằm hướng tới những hoạt động chủ động, tích cực, sáng tạo của trẻ.

Trên đây là những nội dung cơ bản về phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non. Bằng những kiến thức đã được cung cấp và những hiểu biết của mình, bạn hãy vận dụng một cách linh hoạt, sáng tạo các phương pháp dạy học tích cực vào các lĩnh vực giáo dục phát triển trẻ mầm non. Quan sát trẻ trong nhóm, lớp của mình, bạn sẽ nhận thấy sự thay đổi tích cực, rõ nét của trẻ.

D. KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ

Làm bài trắc nghiệm: Đánh dấu × vào câu bạn đồng ý.

- 1) Những thay đổi căn bản của đổi mới phương pháp dạy học hiện nay:
 - Tăng cường thực hành, khám phá, trải nghiệm cho trẻ.
 - Cung cấp kiến thức cơ bản, vững chắc cho trẻ.
 - Khuyến khích trẻ tự tìm tòi, khám phá, chiếm lĩnh kiến thức.
 - Giáo viên tổ chức các hoạt động phù hợp khuyến khích trẻ tự khám phá, trải nghiệm.

- 2) Bản chất của phương pháp dạy học tích cực trong giáo dục mầm non:
 - Lấy trẻ làm trung tâm. Chuyển trọng tâm từ hoạt động dạy của cô sang hoạt động tìm tòi, khám phá, trải nghiệm của trẻ.
 - Giáo viên là trung tâm, là người cung cấp kiến thức cho trẻ.
 - Phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của trẻ và của giáo viên.
 - Phát huy tính năng động, khả năng thích ứng với môi trường của trẻ.
 - Tạo cơ hội phát triển các kĩ năng giao tiếp của trẻ.
 - Kế thừa có phát triển kĩ năng và phương pháp dạy học truyền thống
 - Là phương pháp hoàn toàn mới.
 - Ứng dụng các phương pháp dạy học hiện đại.

- 3) Đặc điểm cơ bản của phương pháp dạy học tích cực:
 - Dạy và học thông qua việc tổ chức các hoạt động của trẻ.
 - Trẻ học qua chơi, khám phá, tìm hiểu, trải nghiệm với sự tham gia của các giác quan.
 - Tăng cường các hoạt động cá nhân, hoạt động nhóm, tạo điều kiện cho trẻ phát triển mối quan hệ giao tiếp trong các hoạt động của trẻ.
 - Phối hợp hợp lí, khéo léo các phương pháp khi tổ chức các hoạt động cho trẻ.
 - Phối hợp đánh giá thường xuyên giữa giáo viên và tự đánh giá của trẻ.

Sử dụng hợp lí các điều kiện cần thiết và phương tiện sẵn có ở trường/lớp/địa phương khi tổ chức các hoạt động cho trẻ.

4) Những phương pháp phát huy tính tích cực nhận thức của trẻ:

- Thuyết trình.
- Thảo luận nhóm.
- Khám phá.
- Dạy học theo nhóm.
- Phương pháp trò chơi.

5) Những biểu hiện tích cực của trẻ:

- Ngồi ngoan ngoãn nghe giáo viên nói.
- Tự lực giải quyết vấn đề hay tình huống đến cùng.
- Nêu câu hỏi thắc mắc như: Ở đâu? Tại sao? Để làm gì? Làm như thế nào?...
- Mô tả lại những suy nghĩ bằng những hành động và lời nói.

E. BÀI TẬP PHÁT TRIỂN KĨ NĂNG

Bạn hãy thiết kế một hoạt động giáo dục có vận dụng phương pháp dạy học tích cực vào hoạt động dạy học tại trường của bạn.

- 1) Hãy phân tích nội dung, ý nghĩa của mỗi phương pháp được áp dụng.
- 2) Rút ra kết luận về việc phát huy tính tích cực và tương tác của trẻ qua việc thực hiện hoạt động này.
- 3) Ghi lại các ý kiến vào vở bài tập.
- 4) Trao đổi trong nhóm chuyên môn, đưa ra nhận xét và rút ra những kết luận phù hợp.

F. TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Tài liệu bồi dưỡng thường xuyên cho giáo viên mầm non chu kỳ II (2004 – 2007)*, NXB Giáo dục, 2004.
2. Luật Giáo dục, NXB Chính trị Quốc gia, 2007.
3. Nguyễn Ngọc Bảo, *Phát triển tính tích cực, tính tự lực của học sinh trong quá trình dạy học*, Vụ Giáo viên, Bộ Giáo dục và Đào tạo, 1995.
4. Phạm Mai Chi – Lê Thu Hương – Trần Thị Thanh, *Đổi mới hình thức tổ chức các hoạt động giáo dục trẻ mẫu giáo theo hướng tích hợp chủ đề*, NXB Giáo dục, 2007.
5. Dự án Việt – Bỉ, *Tài liệu nguồn dạy và học tích cực*, Viện Khoa học Giáo dục, 2007.
6. Trần Bá Hoàn, *Những đặc trưng của phương pháp dạy học tích cực*, Tạp chí Giáo dục số 32, 2002.
7. Đặng Thành Hưng, *Quan niệm và xu thế phát triển phương pháp dạy học trên thế giới*, Viện Khoa học Giáo dục, 2001.
8. Đặng Thành Hưng, *Bản chất của dạy học hiện đại*, Tạp chí Thông tin Khoa học giáo dục số 84, 2001.
9. Đặng Thành Hưng, *Những đặc trưng của phương pháp dạy học theo tư tưởng tích cực trong nhà trường phổ thông ngày nay*, ĐT B96-49-15, Viện Khoa học Giáo dục, 1997.
10. Kharlamov I.F, *Phát huy tính tích cực học tập của học sinh như thế nào?*, NXB Giáo dục, 1979.
11. Thái Duy Tuyên, *Phương pháp dạy học truyền thống và đổi mới*, NXB Giáo dục, 2008.
12. Nothem Ireland Curriculum, *Active Learning and Teaching Methods for key stage 3* http://www.nicurriculum.org.uk/docs/key_stage_3/ALTM-KS3.pdf
13. Charles C. Bonwell & James A. Eison, *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*, <http://www.ntlf.com>.
14. Research Center for Child and Adolescent Development and Education, Ochanomizu University, *Early Childhood Education Handbook*, http://www.ocha.ac.jp/intl/cwed_old/eccd/report/hand_E/3e.pdf.